

Tomasz Ślusarek

ORCID: 0000-0002-1189-0403

Okręgowa Izba Radców Prawnych we Wrocławiu

<https://doi.org/10.19195/1733-5779.49.4>

Odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki cywilnej za istniejące zobowiązania

JEL Classification: K12, K15

Słowa kluczowe: spółka cywilna, kodeks cywilny, zobowiązanie, wspólnicy

Keywords: civil partnership, civil code, obligation, partners

Abstrakt: Tematem pracy jest odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki cywilnej za jej zobowiązania w momencie przystąpienia wspólnika do spółki. W spółce cywilnej odpowiedzialność za zobowiązania jest w głównej mierze warunkowana przez art. 864 k.c. Tytułowa kwestia jest sporna w doktrynie prawa, jak i w orzecznictwie sądowym, również ze względu na wątpliwości co do możliwości zmiany składu osobowego wspólników spółki cywilnej. W pracy rozważono kilka możliwych stanowisk, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku doktryny prawa. Następnie wskazano na argumentację uzasadniającą (w ocenie autora) ponoszenie odpowiedzialności przez przystępującego wspólnika spółki cywilnej za istniejące zobowiązania spółki cywilnej w momencie jego przystąpienia.

Liability of a partner joining a civil partnership for existing liabilities

Abstract: The subject of the work is the liability of a partner joining a civil partnership for its obligations existing at the time of joining the partnership. In a civil partnership, liability for obligations is mainly conditioned by Article 864 of the Civil Code. The title issue is disputed in the doctrine of law, as well as in judicial decisions, also due to doubts about the possibility of changing the composition of partners in a civil partnership. The paper considers several possible positions with particular attention to the achievements of the legal doctrine. Then the arguments justifying (according to the author) the liability of the joining partner of a civil partnership for the existing liabilities of the civil partnership at the time of his joining of the partnership are pointed out.

1. Wprowadzenie

Regulacje prawne związane z funkcjonowaniem spółki cywilnej jednoznacznie przewidują możliwość zmiany wspólników w składzie spółki cywilnej. Jednak regulacja tej materii jest skąpa, co powoduje, że wiele zagadnień pozostaje niejednoznacznych, a zwłaszcza konsekwencje zmian w składzie wspólników. Szczególne znaczenie mają zasady odpowiedzialności za zobowiązania spółki cywilnej. Pomimo, że z art. 864 Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) wynika, że za zobowiązania spółki cywilnej jej wspólnicy odpowiadają solidarnie, to wątpliwości występują w szczególności w kwestii, jak należy tę zasadę stosować do osób przystępujących do spółki cywilnej. W szczególności wątpliwości budzi fakt, czy osoba przystępująca do spółki cywilnej odpowiada w chwili przystąpienia do niej za istniejące zobowiązania.

W niniejszym artykule rozważaniom poddano to zagadnienie na gruncie obowiązującego prawa cywilnego, z uwzględnieniem stanowisk doktryny prawa oraz orzecznictwa.

2. Zmiany w składzie wspólników spółki cywilnej

W pierwszej kolejności należy wskazać, jakie zdarzenia mogą prowadzić do zmian w składzie wspólników. Wśród tych zdarzeń na pierwszym miejscu należy wymienić wystąpienie wspólnika ze spółki, ponieważ możliwym jest wypowiedzenie przez wspólnika swojego udziału w spółce, jeśli umowa spółki została zawarta na czas nieoznaczony. Sytuacja taka wyraźnie jest określona w art. 869 § 1 k.c.¹ Natomiast art. 869 § 2 k.c. stanowi, że z ważnych powodów wspólnik może wypowiedzieć swój udział w spółce bez zachowania terminów wypowiedzenia, a uprawnienie takie przysługuje mu, choćby spółka została zawarta na czas oznaczony. Dodatkowo, w przypadku wskazanym w art. 870 k.c. wierzyciel osobisty wspólnika, który uzyskał zajęcie praw przysługujących wspólnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki lub jej rozwiązania, może wypowiedzieć udział tego wspólnika w spółce.

Zmiana składu wspólników spółki cywilnej może polegać również na przystąpieniu do spółki nowych wspólników, czego przykładem wyraźnie dopuszczonym przez przepisy jest wejście do spółki spadkobierców wspólnika na jego miejsce (art. 872 k.c.)². Nie ma natomiast przepisu, który by dopuszczał wprost w kodeksie cywilnym możliwość przystąpienia wspólnika do spółki cywilnej. Jednak, poprzez powołanie się na zasadniczą w sferze stosunków cywilnoprawnych zasadę

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.), dalej k.c.

² Przeciwny pogląd prezentowała M. Litwińska: *Przenoszenie członkostwa w spółce cywilnej. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1995 r. III CZP 160/95. Komentarz*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1996, nr 4, s. 32-34.

swobody umów, taka dopuszczalność została zaaprobowana zarówno w doktrynie prawa³, jak i w orzecznictwie⁴. Koniecznym warunkiem przyjęcia nowego wspólnika jest wyrażenie zgody przez wszystkich pozostałych wspólników i dokonanie tego w trybie zmiany umowy spółki⁵. W konsekwencji wspólnik staje się współwłaścicielem całego majątku wspólnej spółki.

3. Podstawa prawna odpowiedzialności

Punktem wyjścia do rozważań o odpowiedzialności w ramach spółki cywilnej jest art. 864 k.c.⁶, zgodnie z którym „za zobowiązania spółki wspólnicy odpowiedzialni są solidarnie”. Przepis ten ma charakter bezwzględnie obowiązującego⁷, co oznacza, że wspólnicy spółki nie mogą zmienić zakresu odpowiedzialności w stosunku do osób trzecich⁸. W nauce prawa cywilnego przeważa pogląd wskazujący na niedopuszczalność wyłączenia w drodze umowy między wspólnikami odpowiedzialności za konkretne zobowiązania⁹. (Chociaż pojawiły się poglądy, które dopuszczają zwolnienie z długu jednego ze wspólników, na podstawie umowy zawartej między wierzycielem a tym dłużnikiem¹⁰.) Dodatkowo, wspólnicy nie mogą też zmienić zasad odpowiedzialności poprzez wskazanie wspólników odpowiedzialnych, czy też poprzez wskazanie, za które zobowiązania poszczególni wspólnicy odpowiadają. Co więcej, niemożliwym jest przejęcie jednego długu przez drugiego wspólnika¹¹.

³ S. Grzybowski, *Spółka cywilna*, [w:] *System prawa cywilnego. Prawo zobowiązań — część szczegółowa*, t. 3, cz. 2, red. S. Grzybowski, Ossolineum 1976, s. 805; K. Osajda, *Odpowiedzialność za zobowiązania spółki cywilnej w razie zmiany w składzie wspólników*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 1.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z 21 listopada 1995 roku, III CZP 160/95, OSNC 1996, nr 3, poz. 33; Uchwała Sądu Najwyższego z 9 lutego 2007 r., III CZP 164/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 5.

⁵ M. Woroniecki, *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 1997, s. 40; M. Stanik, *Zmiany składu osobowego spółki cywilnej*, „Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego” 2009, nr 9.2, s. 176-177.

⁶ Cytowany przepis jest zmodyfikowaną wersją art. 567 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1933 roku — Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.), który regulował na gruncie kodeksu zobowiązań kwestię odpowiedzialności za zobowiązania spółki cywilnej.

⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 roku, I CKN 879/97, LEX nr 277833; Postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 1998 roku, II CKN 35/98, LEX nr 121547.

⁸ M. Podleś, L. Siwik, *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2015, s. 99; J. Ciszewski, *Odpowiedzialność spółki cywilnej za zobowiązania*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1998, nr 32, s. 13; L. Stecki, *Spółka*, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 779; J. Gudowski, *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, red. G. Bieniek, Warszawa 2001, s. 543.

⁹ M. Podleś, L. Siwik, *Spółka cywilna ...*, s. 99.

¹⁰ Wyrok Sądu Administracyjnego w Katowicach z 22 listopada 1994 r., I ACr 676/94, OSA 1995, nr 5, poz. 23.

¹¹ M. Podleś, L. Siwik, *Spółka cywilna...*, s. 99.

Zdaniem autora niniejszej pracy, przewidziana w art. 864 k.c. zasada solidarnej odpowiedzialności wspólników ma przede wszystkim chronić wierzyciela przed działaniami wspólników, które mogłyby pogarszać sytuację wierzyciela, powodując zmniejszenie możliwości zaspokojenia przysługującej mu wobec spółki wierzytelności. Nie ma natomiast niepodważalnych argumentów, które uzasadniałyby potrzebę ochrony interesów wierzycieli przed skutkami działań podejmowanych przez nich samych. W związku z czym należy przychylić się do poglądu, że art. 864 k.c. ma charakter jednostronnie bezwzględnie obowiązującego¹².

Zakres przedmiotowy odpowiedzialności wyznaczają zaciągnięte przez wspólników zobowiązania służące osiągnięciu wspólnego celu gospodarczego. Ze względu na to, że spółka cywilna sama nie może zaciągać zobowiązań, to wspólnicy są podmiotami praw i zaciągają zobowiązania. Udział w spółce cywilnej ma jednak ten skutek, że wspólnik, dokonując czynności prawnej dla realizacji celu gospodarczego, może skutecznie zobowiązać również pozostałych wspólników. Dlatego w praktyce zobowiązania spółki należy traktować jako wspólne zobowiązania wspólników, czyli jako stosunek prawny, w którym po stronie dłużnika występuje grupa podmiotów ujętych w ramy organizacyjne spółki, a który pozostaje w określonym związku z jej działaniem¹³.

4. Odpowiedzialności wspólnika przystępującego do spółki cywilnej

Przyjęto za prawnie dopuszczalną zmianę składu osobowego funkcjonującej spółki cywilnej, gdzie nowy podmiot zyskuje prawo do działania w spółce w sposób konstytutywny¹⁴. Natomiast sporną kwestią pozostaje zakres odpowiedzialności majątkowej przystępującego wspólnika za istniejące już zobowiązania spółki. Związane jest to zarówno z odpowiedzialnością majątkiem osobistym jak i majątkiem wspólnym wspólników spółki cywilnej¹⁵.

Wspólnicy odpowiadają zarówno swoim majątkiem osobistym, jak i majątkiem wspólnym stanowiącym współwłasność łączną w sytuacji, w której wybór możliwości zaspokojenia wierzytelności należy do wierzyciela. Wierzyciel może domagać się zapłaty długu od wszystkich wspólników: zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątku osobistego od niektórych wspólników lub od każdego wspólnika z osobna, przy czym zaspokojenie wierzyciela przez jednego lub kilku wspólników

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 roku, I CKN 879/97, LEX nr 277833; Postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 1998 roku, II CKN 35/98, LEX nr 121547.

¹³ Wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 1997 roku, I CKN 70/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 179; M. Podleś, L. Siwik, *Spółka cywilna...*, s. 102.

¹⁴ I. Hasińska, *Charakter prawny spółki cywilnej na tle historycznym i prawnoporównawczym*, Poznań 2016, s. 345.

¹⁵ J. Mojak, *Spółka cywilna. Spółka cicha*, [w:] *Zarys Prawa Spółek*, red. R. Skubisz, Lublin 1994, s. 50.

zwalnia z długu pozostałych. W tej sytuacji nie występuje odpowiedzialność subydiarna co do egzekucji z majątku osobistego wspólników, gdyż brak jest przepisu głoszącego, że egzekucja ta jest możliwa dopiero po bezskutecznej egzekucji z majątku wspólnego¹⁶. W praktyce wierzyciel może od razu skierować egzekucję do majątku osobistego wspólników bez uprzedniej próby zaspokojenia z majątku wspólnego wspólników¹⁷.

4.1. Odpowiedzialność wspólnika w świetle orzecznictwa

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym odpowiedzialności wspólnika przystępującego do spółki zarysowały się dwa stanowiska.

Pierwsze stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 sierpnia 1967 roku, w którym wskazał, że: „wspólnicy nie odpowiadają majątkiem osobistym za zobowiązania spółki cywilnej, jeżeli ich źródłem są zdarzenia z okresu, w którym nie byli wspólnikami”¹⁸. Kodeks zobowiązań (dalej: k.z.) w art. 567 definiował odpowiedzialność majątkiem wspólnym wspólników i odpowiedzialność z majątku osobistego¹⁹. We wskazanym wyroku Sąd Najwyższy nie wyjaśnił, dlaczego rozumiał art. 567 k.z. w taki sposób, że pojęcie „wspólnicy” miało oznaczać wyłącznie osoby będące wspólnikami spółki w chwili zaciągania zobowiązania. Należy jedynie zauważyć, że wspólnik przystępujący do spółki odpowiada za istniejące zobowiązania spółki, jednak wyłącznie tylko z majątku wspólnego według art. 188 k.z., będącego odpowiednikiem art. 55⁴ k.c., jednak różniące się od niego w znacznym zakresie²⁰. Przytoczony wyrok spotkał się z aprobatą czołowych wówczas przedstawicieli polskiej cywilistyki, a główna teza jego uzasadnienia była przywoływana jako niebudzące wątpliwości rozwiązanie problemu odpowiedzialności wspólnika przystępującego do spółki²¹. Wydaje się, że takie samo stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 listopada 1995 roku, skoro uznał, że „dopuszczalne jest wstąpienie do spółki cywilnej nowego wspólnika i przejęcie przez niego dotychczasowych zobowiązań oraz uprawnień za zgodą pozostałych wspólników, w tym i jednocześnie ustępujących z tej spółki”²². Dowodziło to, że Sąd Najwyższy uznawał, że nowy wspólnik musi dopiero „przejąć” dotychczasowe zobowiązania spółki, gdyż nie odpowiada za nie z mocy prawa.

¹⁶ M. Mucha, K. Pracz, *Spółka cywilna jako przedsiębiorca i podatnik*, „Monitor Podatkowy” 2000, nr 6, s. 9.

¹⁷ S. Grzybowski, *Spółka cywilna...*, s. 816.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 1967 roku, II CR 187/67, OSNC 1968, nr 5, poz. 89.

¹⁹ A. Herbet, *Spółka cywilna. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2008, s. 397.

²⁰ M. Kondek, *Odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki cywilnej za zobowiązania tej spółki istniejące w chwili przystąpienia*, „Prawo i więź” 2022, nr 3, s. 209.

²¹ J. Górski, *Umowy spółki*, [w:] *Zarys prawa zobowiązań*, red. A. Ohanowicz, J. Górski, Warszawa 1970, s. 480; S. Grzybowski, *Spółka cywilna...*, s. 816.

²² Uchwała Sądu Najwyższego z 21 listopada 1995 roku, III CZP 160/95, OSNC 1996, nr 3, poz. 33.

Jednak najnowsze orzecznictwo przyjęło odrębne zapatrywanie na przedmiot odpowiedzialności wspólnika przystępującego do spółki cywilnej. W wyroku z dnia 28 października 2003 roku, I CK 201/0, Sąd Najwyższy stwierdził, że:

Za zobowiązania powstałe w okresie przed przystąpieniem wspólnika do spółki wspólnik taki odpowiada na zewnątrz solidarnie z pozostałymi wspólnikami, bowiem ustawa nie różnicuje ich odpowiedzialności ze względu na chwilę powstania długu. Okoliczność, że wspólnik zaspokoił dług powstały w okresie, gdy nie był wspólnikiem spółki, będzie miała znaczenie tylko przy rozliczeniach ze wspólnikami, którzy pozostawali w spółce w czasie powstania zobowiązania²³.

Wskutek tego odpowiedzialność nowego wspólnika nie rozciąga się na te zobowiązania, które powstały przed jego przystąpieniem do spółki. W analogiczny sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 lipca 2002 roku, wskazując, że:

Odpowiedzialność wspólnika spółki cywilnej za zobowiązania spółki (art. 864 k.c.) obejmuje zobowiązania powstałe wskutek odstąpienia przez kontrahenta spółki od umowy z żądaniem zwrotu świadczenia, niezależnie od składu spółki cywilnej z daty zawarcia tej umowy²⁴.

4.2. Odpowiedzialność wspólnika w świetle doktryny prawa

Doktryna prawa również nie wypracowała jednolitego stanowiska w omawianej kwestii. Zgodnie z jednym ze stanowisk, przyjmuje się, że zgodnie z art. 369 k.c. solidarność się nie domniemywa oraz, że w normie art. 370 k.c. nie mieści się sytuacja, w której przystąpienie do spółki związane jest z zaciągnięciem zobowiązania dotyczącego wspólnego mienia spółki²⁵. Dlatego nie ma uzasadnienia, by obciążać nabywcę długami powstałymi przed jego przystąpieniem do spółki²⁶.

Natomiast zwolennicy stanowiska aprobującego odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki cywilnej za zaciągnięte wcześniej zobowiązania wskazują, że spółkę cywilną należy traktować jak „platformę współdziałania gospodarczego”, gdyż przeciwny pogląd prowadziłby do rozpadu jedności spółki w zależności od jej bieżącej konfiguracji osobowej²⁷. Mogłoby to skutkować wypowiedaniem umów przez kontrahentów spółki cywilnej w przypadku zmian w jej składzie osobowym²⁸. Wniosek taki wyłania się z brzmienia literalnego

²³ Wyrok Sądu Najwyższego z 28.10.2003 roku, I CK 201/02, LEX nr 151608; por. Wyrok Sądu Najwyższego z 24 września 2008 roku, II CNP 49/08, LEX nr 512041 (niewnoszący jednak nic nowego do zaprezentowanej argumentacji).

²⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z 25 lipca 2002 roku, III CKN 1063/00, LEX nr 56058.

²⁵ T. Sójka, R. Szyszko, *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3, red. M. Gutowski, Warszawa 2021, s. 812.

²⁶ J. Kuropatwiński, *Zycie udziału w spółce osobowej — aspekty prywatnoprawne*, „Prawo spółek” 2000, nr 9, s. 16.

²⁷ K. Osajda, *Odpowiedzialność za zobowiązania...*, s. 19-20.

²⁸ *Ibidem*, s. 24.

art. 864 k.c., dlatego uznaje się, że wyżej wymieniony przepis *lege non distinguente* dotyczy wszystkich zobowiązań spółki cywilnej²⁹. Charakter spółki cywilnej dowodzi, że zabezpieczeniem zobowiązań spółki jest poza majątkiem wspólnym, także majątek odrębny jej wspólników, w rezultacie osoba przystępująca do spółki powinna we własnym zakresie rozpoznać się w kondycji finansowej spółki³⁰.

Przedstawiciele prawa cywilnego, rozważając możliwości obciążenia nowego wspólnika odpowiedzialnością za istniejące zobowiązania, wskazują na:

— zastosowanie art. 32 kodeksu spółek handlowych (dalej: k.s.h.) normującego odpowiedzialność osoby przystępującej do spółki jawnej za zobowiązania spółki powstałe przed dniem jej przystąpienia³¹;

— stosowanie art. 55⁴ k.c. określającego solidarną odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego z jego zbywcą za dotychczasowe zobowiązania³²;

— zastosowanie koncepcji kumulatywnego przystąpienia do istniejących już długów, gdzie przyjmowany do spółki wspólnik na mocy zmiany pierwotnych postanowień umowy przystępowałby do zaciągniętych zobowiązań jako dłużnik solidarny³³;

— wejście nowego wspólnika na podstawie sukcesji uniwersalnej w całość praw i obowiązków składającą się na wspólną sferę prawną wspólników³⁴.

5. Stanowisko własne

Zdaniem autora, argumentacja zawarta w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 1967 roku straciła na aktualności. Zgodnie z art. 778 k.p.c. do egzekucji ze wspólnego majątku wspólników spółki prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny, wydany przeciwko wszystkim wspólnikom. Tytuł taki będzie stwierdzał na podstawie materialnoprawnej z art. 864 k.c. odpowiedzialność solidarną każdego ze wspólników. Natomiast do egzekucji z majątku odrębnego poszczególnych wspólników, uprawnia tytuł egzekucyjny przeciwko wszystkim wspólnikom. Jeżeli więc przyjmujemy, że wspólnik przystępujący do spółki nie odpowiada za zobowiązania tej spółki powstałe przed jej przystąpieniem, to powództwo wobec niego powinno być oddalone, co z kolei spowoduje, że po jego przystąpieniu uzyskanie tytułu egzekucyjnego „przeciwko wszystkim wspólnikom”

²⁹ A. Nowacki, *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Komentarze prawa prywatnego. T. 3b. Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Konrad Osajda, Warszawa 2017, s. 1098; K. Osajda, *Odpowiedzialność za zobowiązania...*, s. 19.

³⁰ K. Osajda, *Odpowiedzialność za zobowiązania ...*, s. 19.

³¹ A. Jędrzejewska, *Typy spółki cywilnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1993, nr 3, s. 14.

³² P. Biezuński, *Spółka cywilna w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, „Prawo Spółek” 2011, nr 1, s. 43-44.

³³ A. Herbet, *Spółka cywilna...*, s. 396 n.

³⁴ I. Hasińska, *Charakter prawny...*, s. 347.

nie będzie możliwe. Dlatego należy wykluczyć egzekucję z majątku wspólnego, którego jednym z podmiotów jest wspólnik niebędący dłużnikiem wierzyciela prowadzącego egzekucję.

Zdaniem autora pracy również argumentacja Sądu Najwyższego zawarta w wyroku z dnia 28 października 2003 roku jest nieuzasadniona prawnie, gdyż odpowiedzialności wspólnika nie można wyprowadzić z art. 864 k.c.³⁵. Jeżeli przez zobowiązanie spółki rozumiemy zobowiązanie wszystkich wspólników, to przedmiotowy artykuł wymaga, żeby odpowiadali za nie solidarnie ci wspólnicy, którzy je zaciągnęli, a nie wspólnicy, którzy dopiero przystąpią do spółki. Wbrew takiemu stanowisku przemawia wykładnia językowa, która nie wskazuje na odpowiedzialność wspólników przystępujących oraz brak możliwości stosowania wykładni rozszerzającej do przepisów nakładających rygory i obciążenia.

Zdaniem autora niniejszej pracy, nawiązanie do głównych założeń spółki cywilnej i potrzeby ochrony interesów wierzycieli nie jest przekonujące, gdyż przystąpienie nowego wspólnika nie wyłącza odpowiedzialności wspólnika dotychczasowego, nawet jeśli wystąpi on ze spółki. Również nawiązanie do zakazu domniemania solidarności jest nieuzasadnione, gdyż przyjmując odpowiedzialność wspólnika przystępującego na podstawie art. 864 k.c., który nie wyodrębnia momentu powstania zobowiązania, art. 864 k.c. będzie źródłem solidarnej odpowiedzialności za wszystkie długi spółki wspólnika przystępującego do spółki.

Zastosowanie względem spółki cywilnej art. 32 k.s.h. jest wykluczone, gdyż zaostrenie odpowiedzialności wspólnika jest możliwe tylko na mocy wyraźnego przepisu ustawy. Zatem byłby konieczny odpowiedni przepis kodeksu cywilnego nakładający taką odpowiedzialność na wspólnika przystępującego do spółki cywilnej³⁶. Pogląd przeciwny generowałby „obarczenie nowego wspólnika nieograniczoną odpowiedzialnością z tytułu czynności, na które nie miał żadnego wpływu i w rozmiarze, z którym mógł się nie liczyć”³⁷.

Zwykła umowa przystąpienia do spółki nie byłaby wystarczająca, gdyż zastosowanie konstrukcji kumulatywnego (łącznego) przystąpienia nowego wspólnika do długu nie stanowi rozwiązania. Koniecznym byłoby zawarcie umowy z dotychczasowymi wspólnikami zawierającej wyraźną klauzulę przystąpienia do długu³⁸, podczas gdy poszukuje się uzasadnienia bez potrzeby składania dodatkowych

³⁵ Zob. M. Podleś, *Charakter prawny spółki cywilnej na tle prawa polskiego i niemieckiego*, Warszawa 2008, s. 252.

³⁶ M. Kondek, *Odpowiedzialność wspólnika...*, s. 207; J. Lic, *Spółka cywilna. Problematyka podmiotowości prawnej*, Warszawa 2013, s. 558; Z. Kuniewicz, P. Katner, *Zmiany w składzie osobowym wspólników spółki cywilnej a odpowiedzialność za jej zobowiązania*, [w:] *Współczesne problemy prawa zobowiązań*, red. J. Haberko, A. Olejniczak, A. Pyrzyńska, D. Sokołowska, Warszawa 2015, Lex/el (dostęp: 10.03.2024).

³⁷ A. Herbet., *Spółka cywilna*, [w:] *System prawa prywatnego. T. 16. Prawo spółek osobowych*, red. A. Szumański, Warszawa 2016, s. 947.

³⁸ J. Lic, *Spółka cywilna...*, s. 559.

oświadczeń woli przez wspólnika przystępującego. Chociaż kumulatywne przystąpienie do długu jest możliwe i może polegać na złożeniu przez wspólnika przystępującego oświadczenia o jego zgodzie na ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania, które powstały zanim przystąpił do spółki.

Natomiast w żaden sposób nie znajduje podstawy zastosowanie sukcesji uniwersalnej, ponieważ sukcesja uniwersalna ma charakter wyjątkowy i musi wprost wynikać z ustawy³⁹.

Spółka cywilna najczęściej będzie prowadzić przedsiębiorstwo ze względu na to, że zawiązywana jest w celu osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego. Spółka cywilna nie ma podmiotowości prawnej, więc członkostwo w spółce cywilnej wyróżnia się w istocie byciem współwłaścicielem łącznym takiego przedsiębiorstwa. Przystąpienie do spółki jest niczym innym niż nabyciem udziału we własności przedsiębiorstwa⁴⁰.

Dlatego zdaniem autora, regulacją prawną, którą należy wziąć pod uwagę przy rozwiązywaniu problemu odpowiedzialności nowego wspólnika za dotychczasowe długi spółki, jest art. 55⁴ k.c.⁴¹. Zastosowanie art. 55⁴ k.c. uzasadnione jest faktem przystąpienia wspólnika do spółki jako współuprawnionego do majątku spółki⁴². Dlatego dopuszczenie nowego wspólnika do majątku spółki jest odmianą przeniesienia na niego praw do tego majątku⁴³. Należy pamiętać, że nie mamy tutaj do czynienia z typowym przykładem nabycia oraz zbycia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jednak rozważany przypadek mieści się w hipotezie art. 55⁴ k.c. Z całą pewnością wspólnik przystępujący do spółki nabywa od dotychczasowych wspólników prawa do majątku spółki, którzy wprowadzicie swych praw nie pozbywają się całkowicie, lecz ich prawa do tego majątku zostają zmniejszone.

Jednak w zastosowaniu do spółek, które nie prowadzą działalności gospodarczej, rozwiązanie to jest wadliwe. Jeżeli spółka nie prowadzi działalności zarobkowej, to nie tworzy przedsiębiorstwa. W takiej sytuacji nie ma podstaw do przyjęcia odpowiedzialności majątkiem wspólnym wspólnika przystępującego do spółki zgodnie z art. 55⁴ k.c.

6. Podsumowanie

Zaprezentowane w artykule omówienie wskazuje, że nowy wspólnik będzie odpowiadał za istniejące długi spółki całym majątkiem, to jest: majątkiem wspólnym łącznie z pozostałymi wspólnikami, jak również solidarnie z tymi wspólnikami majątkiem osobistym. Chociaż ograniczona zostaje ta odpowiedzialność do

³⁹ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2020, s. 176.

⁴⁰ M. Kondek, *Odpowiedzialność wspólnika...*, s. 211.

⁴¹ P. Biezuński, *Spółka cywilna w...*, s. 43-44; por. J. Lic, *Spółka cywilna...*, s. 558-559.

⁴² Z. Kuniewicz, P. Katner, *Zmiany w składzie...*

⁴³ Uchwała Sądu Najwyższego z 9 lutego 2007 roku, III CZP 164/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 5.

wartości nabytego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jednak ze względu na to, że majątek wspólników spółki cywilnej ma charakter wspólności łącznej, przystępujący do spółki wspólnik będzie odpowiadał do pełnej wartości przedmiotów nabycia.

Kwestia odpowiedzialności wspólnika przystępującego do spółki jest kluczowym argumentem przemawiającym za przyznaniem spółce zdolności prawnej. Wspólnicy powinni zawsze odpowiadać majątkiem wspólnym za zaciągnięte zobowiązania. W związku z tym, że jest jeden majątek wspólny, to powinni odpowiadać wszyscy wspólnicy, którym przysługuje współwłasność łączna. Wskazuje na to art. 778 k.p.c. W konsekwencji, to spółka odpowiadałaby własnym majątkiem za zobowiązania. W ten sposób problem odpowiedzialności wspólnika przystępującego majątkiem wspólnym nie pojawia się, ponieważ takiego majątku nie ma. Nie ma znaczenia dla skuteczności tego pozwu, czy w spółce pojawił się nowy wspólnik, czy nie, gdyż wierzytelność pozywa spółkę.

Bibliografia

Akty prawne

- Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1933 roku — Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.).
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 z późn. zm.).

Literatura

- Biezuński P., *Spółka cywilna w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, „Prawo Spółek” 2011, nr 1.
Ciszewski J., *Odpowiedzialność spółki cywilnej za zobowiązania*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1998, nr 32.
Górski J., *Umowy spółki*, [w:] *Zarys prawa zobowiązań*, red. A. Ohanowicz, J. Górski, Warszawa 1970.
Grzybowski S., *Spółka cywilna*, [w:] *System prawa cywilnego. Prawo zobowiązań — część szczegółowa*, t. 3, cz. 2, red. S. Grzybowski, Ossolineum 1976.
Gudowski J., *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, red. G. Bieniek, Warszawa 2001.
Hasińska I., *Charakter prawny spółki cywilnej na tle historycznym i prawnoporównawczym*, Poznań 2016.
Herbet A., *Spółka cywilna*, [w:] *System prawa prywatnego, T. 16. Prawo spółek osobowych*, red. A. Szumański, Warszawa 2016.
Herbet A., *Spółka cywilna. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2008.
Jędrzejewska A., *Typy spółki cywilnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1993, nr 3.
Kondek M., *Odpowiedzialność wspólnika przystępującego do spółki cywilnej za zobowiązania tej spółki istniejące w chwili przystąpienia*, „Prawo i więź” 2022, nr 3.
Kuniewicz Z., Katner P., *Zmiany w składzie osobowym wspólników spółki cywilnej a odpowiedzialność za jej zobowiązania*, [w:] *Współczesne problemy prawa zobowiązań*, red. J. Haberko, A. Olejniczak, A. Pyrzyńska, D. Sokołowska, Warszawa 2015, Lex/el.

- Kuropatwiński J., *Zbycie udziału w spółce osobowej — aspekty prywatnoprawne*, „Prawo spółek” 2000, nr 9.
- Lic J., *Spółka cywilna. Problematyka podmiotowości prawnej*, Warszawa 2013.
- Litwińska M., *Przenoszenie członkostwa w spółce cywilnej. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1995 roku III CZP 160/95. Komentarz*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1996, nr 4.
- Mojak J., *Spółka cywilna. Spółka cicha*, [w:] *Zarys Prawa Spółek*, red. R. Skubisza, Lublin 1994.
- Mucha M., Pracz K., *Spółka cywilna jako przedsiębiorca i podatnik*, „Monitor Podatkowy” 2000, nr 6.
- Nowacki A., *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Komentarze prawa prywatnego. T. 3b. Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2017.
- Osajda K., *Odpowiedzialność za zobowiązania spółki cywilnej w razie zmiany w składzie wspólników*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 1.
- Podleś M., *Charakter prawny spółki cywilnej na tle prawa polskiego i niemieckiego*, Warszawa 2008.
- Podleś M., Siwik L., *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2015.
- Sójka T., Szyszko R., *Komentarz do art. 864 kodeksu cywilnego*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3, red. M. Gutowski, Warszawa 2021.
- Stanik M., *Zmiany składu osobowego spółki cywilnej*, „Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego” 2009, nr 9(2).
- Stecki L., *Spółka*, [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989.
- Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk S., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2020.
- Woroniecki M., *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 1997.

Orzecznictwo

- Postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 1998 roku, II CKN 35/98, LEX nr 121547.
- Uchwała Sądu Najwyższego z 21 listopada 1995 roku, III CZP 160/95, OSNC 1996, nr 3, poz. 33.
- Uchwała Sądu Najwyższego z 9 lutego 2007 roku, III CZP 164/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 5.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 1967 roku, II CR 187/67, OSNC 1968, nr 5, poz. 89.
- Wyrok Sądu Administracyjnego w Katowicach z 22 listopada 1994 roku, I ACr 676/94, OSA 1995, nr 5, poz. 23.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 1997 roku, I CKN 70/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 179.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 roku, I CKN 879/97, LEX nr 277833.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 25 lipca 2002 roku, III CKN 1063/00, LEX nr 56058.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2003 roku, I CK 201/02, LEX nr 151608.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 24 września 2008 roku, II CNP 49/08, LEX nr 512041.